

Η Βιβλιοθήκη του Ιδρύματος Ευγενίδου σήμερα

Στην ομιλία της η κα Φέσσα αναφέρθηκε στον τρόπο που οργανώθηκε στα πρώτα βήματά της η Βιβλιοθήκη του Ιδρύματος Ευγενίδου, με τις πιο σύγχρονες μεθόδους εκείνης της εποχής, και έτσι έγιναν κατανοητοί οι λόγοι που απετέλεσε τότε πρότυπο οργάνωσης και λειτουργίας. Ωστόσο, από το 1966 έως σήμερα, και κυρίως στο τέλος του 20^{ου} αι. οι συνθήκες άλλαξαν θεαματικά.

Οι εξελίξεις στους τομείς των τεχνολογιών της πληροφορίας και των επικοινωνιών έφεραν σημαντικές αλλαγές και συγκεκριμένα:

- Αυξήθηκαν οι πληροφοριακές πηγές και τα μέσα για την πρόσβαση σε αυτές
- Διαφοροποιήθηκαν οι μέθοδοι επεξεργασίας του υλικού των βιβλιοθηκών και γενικότερα ο τρόπος λειτουργίας και οργάνωσής τους
- Αυξήθηκε η ανάγκη του αναγνωστικού κοινού για την ελεύθερη πρόσβαση στην πληθώρα των πληροφοριών που παρέχεται από τις βιβλιοθήκες.

Ήταν συνεπώς επόμενο η Βιβλιοθήκη του Ιδρύματος Ευγενίδου να προσαρμοστεί στις νέες αυτές συνθήκες και να καλύψει τις ανάγκες που παρουσιάστηκαν με τον καλύτερο δυνατό τρόπο. Με το πέρασμα του χρόνου έγιναν σημαντικές αλλαγές που σημάδεψαν την περαιτέρω εξελικτική πορεία της για την απρόσκοπτη πρόσβαση στην πληροφορία σε όσους τη χρειάζονταν.

Η εξελικτική πορεία της Βιβλιοθήκης οφείλεται κατά κύριο λόγο στη Διοίκηση του Ιδρύματος και προπαντός στον αείμνηστο Πρόεδρο της Διοικούσας Επιτροπής Νίκο Βερνίκο – Ευγενίδη, ο οποίος επιθυμούσε πάντα να ενημερώνεται για τις νέες συνθήκες που προέκυπταν. Τέτοιες συνθήκες ήταν για παράδειγμα η μεγάλη αύξηση των χρηστών της Βιβλιοθήκης με άτομα διαφόρων ειδικοτήτων και ποικίλων ενδιαφερόντων, όπως επίσης και οι νέες δυνατότητες που προσέφεραν οι αλματώδεις εξελίξεις στον τομέα των τεχνολογιών της πληροφορίας.

Έτσι, ο Νίκος Βερνίκος – Ευγενίδης αποφάσισε εγκαίρως την επέκταση της Βιβλιοθήκης, τόσο με τη διάθεση επιπλέον χώρων, όσο και με τον εμπλουτισμό των συλλογών της και με θεματικούς τομείς πέραν των θετικών επιστημών και της τεχνολογίας. Επίσης αποφάσισε τον εκσυγχρονισμό του εξοπλισμού και των υπηρεσιών της, δηλαδή τη μηχανοργάνωσή της.

Σήμερα, τα κυριότερα από τα χαρακτηριστικά της Βιβλιοθήκης είναι:

- Άνετα αναγνωστήρια που καλύπτουν συνολική έκταση 1100 m² σε τρεις ορόφους.
- Περίπου 30.000 επισκέπτες το χρόνο, 40.000 μέλη, με αυξητική πορεία 2.000 ατόμων περίπου ετησίως.
- Συλλογές που υπερβαίνουν τις 48.000 βιβλία, τους 400 τίτλους περιοδικών και περιλαμβάνουν επίσης μεγάλο αριθμό από ηλεκτρονικό υλικό, DVD/CD-ROMs αλλά και βιντεοκασέτες επιστημονικού και εκπαιδευτικού περιεχομένου, βάσεις δεδομένων, ηλεκτρονικά περιοδικά.

- Θεματικοί τομείς που εκτείνονται σε ένα ευρύ φάσμα της γνώσης και πέραν των θετικών επιστημών και της τεχνολογίας όπως: Κοινωνικές Επιστήμες, Φιλοσοφία, Αρχαία Ελληνική και Βυζαντινή Γραμματεία, Ελληνική Ιστορία, Λογοτεχνία και Τέχνες.
- Αυτοματοποιημένες υπηρεσίες
- Παρουσία στο Διαδίκτυο. Το 1995, το Ίδρυμα Ευγενίδου απέκτησε πρόσβαση στο Διαδίκτυο μέσω μόνιμης μισθωμένης γραμμής. Η Βιβλιοθήκη ανέλαβε και δημιούργησε τις πρώτες ιστοσελίδες του Ιδρύματος, με αναλυτικές πληροφορίες για όλα τα τμήματα και τις δραστηριότητές τους. Από τότε έχει παρουσία στο Διαδίκτυο, μέσα από το δικό της τμήμα στο site του Ιδρύματος, στη διεύθυνση www.eugenfound.edu.gr. Μέσω των ιστοσελίδων της παρέχει πληροφορίες από απόσταση σχετικά με τις υπηρεσίες και τις συλλογές της. Τα βιβλιογραφικά στοιχεία από όλο το υλικό της είναι περασμένα στο Σύστημα Αυτοματισμού της. Όλα είναι αναζητήσιμα μέσω του ηλεκτρονικού της καταλόγου ο οποίος είναι προσβάσιμος και μέσω Διαδικτύου
- Πρόσβαση στο Διαδίκτυο για τους χρήστες της. Στο σημείο αυτό θα πρέπει να αναφερθεί ότι με τη δημιουργία ειδικού τμήματος το 1996, η Βιβλιοθήκη του Ι.Ε. ήταν από τις πρώτες στην Ελλάδα που πρόσφερε στα μέλη της ελεύθερη χρήση του Διαδικτύου για εκπαιδευτικούς και ερευνητικούς σκοπούς. Από το Μάρτιο του 2006 παρέχεται επίσης στους χρήστες της η δυνατότητα πρόσβασης στο Διαδίκτυο μέσω του ασύρματου δικτύου Eugen WiFi. Αυτό το ασύρματο δίκτυο παρέχει τη δυνατότητα στους ενδιαφερόμενους να χρησιμοποιούν πέραν των υπολογιστών της Βιβλιοθήκης και δικούς τους φορητούς υπολογιστές.
- Ικανοποιητικός αριθμός υπολογιστών στη διάθεση του κοινού για πρόσβαση στο Διαδίκτυο και σε όλα τα άλλα ηλεκτρονικά μέσα, καθώς και για χρήση Word, Excel, Powerpoint και Access.
- Οδηγός Διαδικτύου. Μια νέα υπηρεσία που προσφέρεται μέσα από τις ιστοσελίδες της Βιβλιοθήκης είναι το Web directory. Πρόκειται για έναν μικρό οδηγό με χρήσιμες και αξιόπιστες τοποθεσίες του Παγκόσμιου Ιστού τις οποίες επιλέγει το προσωπικό της Β ως ένα μικρό βοήθημα στη πληθώρα των πληροφοριών του Διαδικτύου. Ο οδηγός αυτός είναι θεματικά οργανωμένος σε κατηγορίες σύμφωνες με τη Δεκαδική Ταξινόμηση Dewey. Σε κάθε κατηγορία περιέχονται οι επιλεγμένες διευθύνσεις (URLs) με μια μικρή περιγραφή για το τι πληροφορίες περιλαμβάνουν. Έμφαση δίνεται κυρίως σε θέματα επιστήμης και τεχνολογίας. Η επιλογή των ιστοσελίδων γίνεται βάσει διεθνών κριτηρίων αξιολόγησης. Ο οδηγός του Παγκόσμιου Ιστού, ο οποίος διαρκώς εμπλουτίζεται, είναι προσβάσιμος μέσα από τις ιστοσελίδες της Βιβλιοθήκης στο Διαδίκτυο.
- Συνεργασία με τους αναγνώστες. Η Βιβλιοθήκη διατηρεί διαρκή επαφή με τους χρήστες της και τους ενημερώνει μέσω ταχυδρομείου ή e-mail για τις εκδηλώσεις αλλά και τα νέα αποκτήματά της που έχουν δηλώσει ότι τους ενδιαφέρουν. Τα μέλη της από την πλευρά τους συμμετέχουν ενεργά με προτάσεις σχετικές με τον περαιτέρω εμπλουτισμό των συλλογών της. Η Βιβλιοθήκη φροντίζει για την όσο το δυνατόν ταχύτερη ικανοποίηση των εφικτών αιτημάτων τους, εκπληρώνοντας έναν από τους βασικούς στόχους της Βιβλιοθηκονομίας που ορίζει ως επίκεντρο τον χρήστη. Αξίζει να σημειωθεί ότι στους φίλους – χρήστες της περιλαμβάνονται και καθηγητές Πανεπιστημιακών Σχολών, Σχολών ΤΕΙ και της δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης, οι οποίοι έχουν αναπτύξει στενή συνεργασία με

τη Βιβλιοθήκη προτείνοντας συγκεκριμένο υλικό για την εξυπηρέτηση των φοιτητών και των μαθητών τους.

- Εξυπηρέτηση μέσω τηλεφώνου
- Δανεισμός
- Πολλές ώρες λειτουργίας. Με στόχο την περαιτέρω διευκόλυνση των αναγνωστών της στη χρήση της, η Βιβλιοθήκη λειτουργεί πολλές ώρες μέσα στην εβδομάδα. Συγκεκριμένα λειτουργεί καθημερινά από τη Δευτέρα έως την Πέμπτη από τις 8.30 έως τις 20.00, την Παρασκευή από 8.30 έως τις 15.00 και το Σάββατο από τις 8.30 έως τις 14.00, ώστε να εξυπηρετούνται όλοι οι χρήστες της.
- Σύστημα καταγραφής ικανοποίησης χρηστών. Τα τελευταία χρόνια έχουμε δημιουργήσει ένα σύστημα καταγραφής των ερωτημάτων των χρηστών μας και κατά πόσο και με ποιο τρόπο μπορέσαμε να τα ικανοποιήσουμε. Με αυτό τον τρόπο μπορούμε να έχουμε στατιστικά ικανοποίησης χρηστών. Μέχρι στιγμής τα αποτελέσματα είναι πολύ θετικά.

Ένα από τα πολλά μηνύματα που θα θέλαμε να περάσουν μέσα από τη σημερινή μας εκδήλωση είναι ότι οι βιβλιοθήκες είναι εστίες για όσους επιζητούν τη γνώση και ότι φροντίζουν όχι μόνο για τη συγκέντρωση και διάσωση της πνευματικής παραγωγής αλλά επίσης για την αποδελτίωσή της, καθώς και για τη διακίνηση και διάδοση των πληροφοριών. Επιπλέον σήμερα, φροντίζουν για την ενημέρωση και διαρκή επιμόρφωση των πολιτών, ώστε να συμβάλλουν με τον τρόπο τους στην εξέλιξή τους για την ομαλή συμμετοχή τους στην Κοινωνία της Γνώσης.

Ακολουθώντας αυτές τις τάσεις της εποχής, αλλά και τους καταστατικούς στόχους του Ιδρύματος, η Βιβλιοθήκη έχει αναπτύξει τα τελευταία χρόνια μια σειρά νέων δραστηριοτήτων:

- Το 2004 ξεκίνησε μια διαδικασία εκπαίδευσης των μελών της με δωρεάν παροχή εισαγωγικών μαθημάτων για την απόκτηση βασικών γνώσεων υπολογιστών, ώστε να τους δοθεί η δυνατότητα εξοικειώσής τους με τις Νέες Τεχνολογίες της Πληροφορίας και αξιοποίησης του πλήθους των πληροφοριών που μας κατακλύζουν σήμερα. Παράλληλα ξεκίνησαν να διοργανώνονται παρουσιάσεις του Διαδικτύου σε ομάδες ατόμων σε ειδική αίθουσα προβολών με κατάλληλο οπτικοακουστικό εξοπλισμό.
- Τον ίδιο χρόνο εγκαινιάστηκε μια ακόμη νέα δραστηριότητα της Βιβλιοθήκης με παρουσιάσεις επιστημονικών βιβλίων, συμβάλλοντας κατά το δυνατόν στη στήριξη και προώθηση της επιστημονικής δραστηριότητας. Τις παρουσιάσεις αυτές συνοδεύουν διαλέξεις από διακεκριμένους επιστήμονες και καθηγητές, ειδικούς στα θεματικά πεδία που καλύπτουν τα παρουσιαζόμενα βιβλία.
- Η Βιβλιοθήκη διοργανώνει επίσης ξεναγήσεις στους χώρους της κυρίως σε μαθητές Γυμνασίου και Λυκείου. Πρόκειται για ένα πρόγραμμα γνωριμίας και εξοικειώσής τους με τους τρόπους αναζήτησης και εντοπισμού πληροφοριών στο έντυπο και ηλεκτρονικό υλικό της, ώστε να μπορούν να αναζητούν μόνοι τους τις βιβλιογραφικές πηγές που χρειάζονται και να ολοκληρώνουν τις σχολικές τους εργασίες στους χώρους της Βιβλιοθήκης. Έτσι εξοικειώνονται με την ιδέα της χρησιμότητας της Βιβλιοθήκης και αισθάνονται οικείο τον χώρο της.

Μελλοντικός στόχος της Βιβλιοθήκης μας είναι η παροχή περισσότερο οργανωμένων μαθημάτων πληροφοριακής παιδείας σε διάφορες ηλικιακές ομάδες. Γιατί, βαθιά πεποίθηση του σημερινού Προέδρου της Διοικούσας Επιτροπής του Ιδρύματος κ. Λεωνίδα Δημητριάδη – Ευγενίδη, κατά τη διάρκεια της Προεδρίας του οποίου αναπτύχθηκαν όλες αυτές οι δραστηριότητες που προαναφέρθηκαν είναι ότι *«Στις σύγχρονες κοινωνίες της γνώσης η απόκτηση νέας γνώσης, έστω και με οικονομικό αντίτιμο, θα είναι αδύνατη χωρίς τη συμμετοχή σε κάποιο βαθμό στην ίδια την παραγωγή της. Ο σύγχρονος πολίτης δεν θα χρειάζεται να είναι σοφός αλλά θα πρέπει να έχει αναπτύξει τον μηχανισμό απόκτησης της γνώσης, δηλαδή να γνωρίζει πώς να μαθαίνει»*.

Ένας από τους πιο πρόσφορους άτυπους θεσμούς εκπαίδευσης όπου η ιδέα αυτή μπορεί να γίνει πράξη είναι βεβαίως οι Βιβλιοθήκες.

Θα ήταν παράλειψή μας να κλείσουμε αυτή την παρουσίαση χωρίς να τονίσουμε τη σημασία που δινόταν και δίνεται μέχρι σήμερα από τη Βιβλιοθήκη μας στη σωστή οργάνωση του υλικού της, αφού πιστεύουμε ότι αυτό ακριβώς είναι που προσδίδει αξία σε μια βιβλιοθήκη και όχι βεβαίως η απλή φύλαξη βιβλίων. Η εύρεση των καταλληλότερων και πιο σύγχρονων μεθόδων για τον σκοπό αυτόν ήταν πάντα από τις κυριότερες φροντίδες του προσωπικού της. Σήμερα για παράδειγμα χρησιμοποιούνται μεν οι παραδοσιακές μέθοδοι αλλά επίσης επιδιώκεται η εύρεση νέων με βάση τις οποίες και με τη βοήθεια πλέον των υπολογιστών να επιτυγχάνεται κατά το μέγιστο δυνατό, ο *εντοπισμός των πληροφοριών* που είναι «κρυμμένες» στο υλικό της, είτε έντυπο είναι αυτό είτε ηλεκτρονικό, αλλά και να παρέχεται η δυνατότητα της *περιήγησης* στους αναγνώστες της. Όπως όλοι γνωρίζουμε, οι υπολογιστές από μόνοι τους δεν λύνουν το πρόβλημα της Πληροφόρησης, αν δεν υπάρχει το κατάλληλο προσωπικό που να τους τροφοδοτεί με τα απαραίτητα στοιχεία που θα πρέπει να επεξεργαστούν ώστε οι χρήστες μετά να ανακτούν τις σωστές πληροφορίες.

Σχετικά με τον *εντοπισμό των πληροφοριών*, τα τελευταία χρόνια έχουν ξεκινήσει στη Βιβλιοθήκη δύο επιπλέον εργασίες που έχουν αποδειχθεί πολύ χρήσιμες:

- Η μία αφορά στην εισαγωγή στο Σύστημα Αυτοματισμού *των βασικών περιεχομένων των βιβλίων* και τη δυνατότητα αναζήτησής τους με λέξεις – κλειδιά από τον ηλεκτρονικό κατάλογο. Η εργασία αυτή έχει αποδειχθεί πολύ χρήσιμη, ιδιαίτερος σε περιπτώσεις πολύ εξειδικευμένων αναζητήσεων.
- Η δεύτερη αφορά στην *αποδελτίωση σημαντικών άρθρων από τα περιοδικά*, -κυρίως ελληνικά- τα οποία, αντιθέτως από τα ξενόγλωσσα, δεν υπάρχουν αποδελτιωμένα στην αγορά. Τα αποδελτιωμένα άρθρα καταλογογραφούνται πλήρως κι έτσι είναι επίσης αναζητήσιμα από τον κατάλογο με οποιοδήποτε τρόπο κι αν γίνει η αναζήτηση (είτε με το όνομα του συγγραφέα, είτε με τον τίτλο κ.λπ.).

Στη Βιβλιοθήκη του Ιδρύματος Ευγενίδου ενθαρρύνεται η *περιήγηση* -η οποία βεβαίως είναι συνυφασμένη με τον εντοπισμό των πληροφοριών- είτε στο φυσικό είτε στον ηλεκτρονικό της χώρο, αφού έχει αποδειχθεί αναγκαία προκειμένου ο αναγνώστης να φθάνει όχι μόνο στην πληροφορία που χρειάζεται αλλά και σε ακόμη περισσότερες σχετικές.

Στο *φυσικό χώρο* η περιήγηση επιτυγχάνεται με την παροχή ελεύθερης πρόσβασης στα βιβλιοστάσια της Βιβλιοθήκης. Όπως αναφέρει και ο Umberto Eco *«η κύρια λειτουργία της Βιβλιοθήκης είναι να ανακαλύψουμε κάποια βιβλία που δεν υποψιαζόμαστε καν την ύπαρξή τους και όμως αποδεικνύονται εξαιρετικά ενδιαφέροντα για μας»*.

Στον ηλεκτρονικό χώρο η περιήγηση πραγματοποιείται με τη βοήθεια υπερσυνδέσμων μεταξύ σχετικών πληροφοριών και βασίζεται κυρίως σε μία από τις παραδοσιακές βιβλιοθηκονομικές εργασίες : τη δημιουργία Καθιερωμένων Τύπων. Κατά την εργασία αυτήν επιλέγεται και καθιερώνεται μια από τις εναλλακτικές μορφές (τύποι) με τις οποίες μπορεί να παρουσιάζονται τα ονόματα συγγραφέων, οργανισμών ή οι θεματικοί όροι κ.λπ (π.χ. ψευδώνυμα, συνώνυμοι όροι) και δημιουργούνται παραπομπές προς την επιλεγμένη – καθιερωμένη μορφή τους. Με τον τρόπο αυτόν εξασφαλίζεται η αποφυγή απώλειας πληροφοριών, αφού από την καθιερωμένη αναγραφή του ονόματος ενός συγγραφέα ή ενός θεματικού όρου θα ανασυρθούν όλα τα βιβλία και ό,τι άλλο υλικό υπάρχει που αναφέρεται σε αυτά.

Με τη βοήθεια λοιπόν των ηλεκτρονικών υπολογιστών οι αναγραφές όλων αυτών των Καθιερωμένων Τύπων γίνονται *υπερσύνδεσμοι*. Έτσι, όταν ένας χρήστης του ηλεκτρονικού καταλόγου ανακαλύπτει κατά τις αναζητήσεις του στον ηλεκτρονικό κατάλογο, κάποιον συγγραφέα που τον ενδιαφέρει, μπορεί πολύ εύκολα (με ένα κλικ) να εντοπίσει και άλλα έργα του. Αντίστοιχα, όταν κάποιος ανακαλύπτει ένα θεματικό όρο που τον ενδιαφέρει, μπορεί με τη χρήση των υπερσυνδέσμων να ανασύρει όλο το συναφές με το θέμα υλικό.

Όσον αφορά στους θεματικούς όρους, ο πήχης της ποιότητας της παρεχόμενης υπηρεσίας ανεβαίνει ακόμη περισσότερο με τη χρήση *διασυνδέσεων μορφής Θησαυρού*. Για το λόγο αυτόν, τα τελευταία χρόνια η Βιβλιοθήκη του Ι.Ε. ξεκίνησε μια προσπάθεια απλούστευσης της μορφής των λημμάτων που περιλαμβάνονται στον κατάλόγό της (τόσο των ελληνικών όσο και των αντίστοιχών τους αγγλικών αποδόσεων) αλλά και της διασύνδεσής τους με υπερσυνδέσμους μορφής Θησαυρού. Με τον τρόπο αυτόν ο χρήστης του ηλεκτρονικού καταλόγου της Βιβλιοθήκης, που κάνει αναζήτηση με βάση το θέμα, έχει πλήρη εικόνα (δηλαδή έναν εννοιολογικό χάρτη) του θεματικού τομέα με τον οποίο ασχολείται και τη δυνατότητα να επεκτείνει ή να εξειδικεύσει την έρευνά του επιλέγοντας ευρύτερους ή στενότερους όρους του όρου που έχει εντοπίσει. Μπορεί επίσης να εμπλουτίσει τις γνώσεις του επιλέγοντας να μελετήσει σχετικές έννοιες, πιθανώς και από άλλους θεματικούς τομείς, που η Βιβλιοθήκη έχει φροντίσει να του υποδείξει.

Παρέχεται δηλαδή, μέσω της εμφάνισης ευρύτερων, ειδικότερων και άλλων σχετικών θεμάτων, η δυνατότητα να αποκαλύπτονται οι επηρεασμοί μεταξύ των διαφόρων θεματικών τομέων και η επίτευξη δικτύωσης μεταξύ των πληροφοριών. Με τον τρόπο αυτόν επιτυγχάνεται μια προχωρημένη μορφή *ηλεκτρονικής περιήγησης*. Ο αναγνώστης πλέον μπορεί να περιηγηθεί σε μια ποικιλία θεματικών περιοχών, μερικές από τις οποίες μπορεί να είναι απρόβλεπτα σχετικές με αυτήν που αναζητεί.